

Юлдашев О. Х.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри господарського та трудового права
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Джунь В. О.,

доктор юридичних наук,
професор кафедри господарського та трудового права
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВЕДЕННІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Сучасні тенденції демонструють швидкий розвиток технологій штучного інтелекту, які все глибше інтегруються у різні сфери людської діяльності, кардинально змінюючи бізнес-середовище та технологічні процеси у багатьох галузях. Застосування передових рішень на базі штучного інтелекту відкриває значні перспективи для організацій і підприємств, сприяючи модернізації бізнес-процесів, покращенню продуктивності та раціоналізації витрат.

У матеріалі представлено аналіз ключових аспектів цифровізації підприємницької діяльності, таких як її специфіка, переваги, потенційні недоліки та виклики, які виникають в процесі впровадження цього підходу на місцевих підприємствах. Дослідження враховує той факт, що цифровізація охоплює всі рівні економіки й бізнесу, забезпечуючи зміцнення внутрішніх і зовнішніх зв'язків. У кінцевому результаті це сприяє підвищенню продуктивності компаній та оптимізації їх діяльності загалом.

Використання штучного інтелекту відкриває широкі можливості для вдосконалення бізнес-процесів, що підтверджується успішним досвідом підприємств в Україні. Проаналізовано наукові підходи до визначення поняття «штучний інтелект» і запропоновано альтернативне трактування цього терміна. Обґрунтовано напрями підвищення ефективності економічної діяльності через інтеграцію інноваційних технологій.

Штучний інтелект має значний потенціал для вдосконалення функціонування господарського права на різних рівнях. Завдяки здатності аналізувати великі масиви даних, алгоритми можуть виявляти приховані закономірності, недоступні людському мисленню. Це особливо корисно при прогнозуванні ризиків, дослідженні економічних тенденцій і розробці довгострокових стратегій. Застосування штучного інтелекту в господарських правовідносинах відкриває широкі можливості, проте його впровадження супроводжується низкою викликів. Серед ключових питань виділяються створення правових механізмів для регулювання цієї сфери та визначення юридичного статусу штучного інтелекту в контексті господарських відносин.

Ключові слова: господарські правовідносини, штучний інтелект, цифрова економіка, новітні технології, діджиталізація, цифрова трансформація.

Yuldashev O. Kh., Dzhun V. O. Use of artificial intelligence in business activity

Abstract. Modern trends highlight the rapid advancement of artificial intelligence technologies, which are increasingly integrated into diverse facets of human activity and are transforming business environments and technological processes across numerous industries. The adoption of innovative AI-driven solutions unlocks new opportunities for enterprises and organizations, enabling them to enhance existing workflows, boost productivity, and lower operational costs. This article delves into critical aspects of business digitalization, exploring its core essence, potential benefits and drawbacks, as well as the challenges associated with implementing and adapting such processes within domestic enterprises.

The analysis underscores the notion that digitalization—spanning all sectors of the economy and business—plays a pivotal role in strengthening both internal and external organizational connections, ultimately driving higher productivity and enhancing overall business efficiency. The transformative capabilities of artificial intelligence in optimizing business processes are discussed, with a particular focus on Ukraine's experience in integrating such technologies into business operations. The article examines academic interpretations of the

term “artificial intelligence” and offers the author’s unique perspective on its definition. Furthermore, it identifies potential avenues for economic improvement through AI integration. Artificial intelligence holds immense potential to streamline processes within commercial law at multiple levels.

By analyzing vast datasets, AI algorithms can uncover hidden patterns that may evade human detection, which is especially valuable in risk evaluation, forecasting economic trends, and devising strategic plans. While the prospects for employing artificial intelligence within commercial legal frameworks are substantial, they come with significant challenges. One key concern is the necessity to establish legal frameworks for regulating AI applications and addressing the status of artificial intelligence within the domain of commercial legal relations.

Key words: *commercial legal relations, artificial intelligence, digital economy, new technologies, digitalization, digital transformation.*

Постановка проблеми. Швидкий розвиток інформаційних технологій за останні десятиліття спричинив кардинальні зміни у всіх сферах людської діяльності. Однією з найбільш перспективних та інноваційних технологій сучасності є штучний інтелект, який кардинально змінює традиційні підходи до ведення бізнесу та відкриває нові можливості для підприємців.

Інтегрування штучного інтелекту дозволяє компаніям ефективніше оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати, впроваджувати більш персоналізовані методи взаємодії з клієнтами, а також ухвалювати обґрунтованіші рішення шляхом аналізу великих масивів даних.

Головним завданням цього дослідження є аналіз сучасних тенденцій у використанні штучного інтелекту в бізнесі та підприємстві, а також оцінка світового досвіду і специфіки впровадження таких технологій в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема застосування сучасних цифрових інструментів і технологій у бізнес-процесах стає дедалі актуальнішою як для України, так і для світової спільноти. Україна демонструє помітні досягнення в царині цифрової трансформації, проте стикається з рядом викликів, що потребують особливої уваги та стратегічного підходу.

Юридичні аспекти впровадження цифрових технологій та штучного інтелекту в комерційній діяльності активно досліджували такі фахівці, як О. Баранов, О. Вінник, С. Дзюба, К. Єфремова, С. Коляденко, І. Клименко, О. Кравцова, Н. Левицька, В. Ляшенко, А. Семенченко та інші. Водночас питання використання штучного інтелекту в межах бізнесових правовідносин залишаються

недостатньо опрацьованими і вимагають всебічного аналізу за для розробки ефективних підходів і рішень.

Метою статті є всебічний огляд застосування штучного інтелекту в діяльності бізнесу. Планується розглянути теоретичні аспекти поняття «штучний інтелект» та розробити підхід до інтеграції штучного інтелекту в рекламні системи компаній.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект (далі – ШІ) зародився у 1956 році, але його розвиток проходив через періоди піднесення та спаду. У 1950-х роках були досягнуті швидкі результати, проте через відсутність технологій, які забезпечували б вагомий бізнес-результати, особливо ті, що могли комерціалізуватися, інтерес до ШІ зменшився [1]. Натомість у сучасних умовах відродження інтересу до ШІ його розвиток отримав нові можливості завдяки доступу до потужних обчислювальних ресурсів.

Основою штучного інтелекту є математика, включаючи її ключові напрямки: логіку, теорію ймовірностей, математичну статистику, алгоритміку та теорію обчислень. У сфері економіки штучний інтелект застосовує принципи теорії прийняття рішень в умовах обмежених ресурсів, а також здобутки дослідження операцій.

Штучний інтелект активно використовується в сфері бізнесу та підприємництва, зосереджуючись здебільшого на виконанні операційних завдань компаній, а не на розвитку самих технологій. Основні фінансові вигоди від впровадження інтелектуальних систем бізнес отримують завдяки маркетинговим стратегіям та рекламним кампаніям. Великі технологічні корпорації, такі як Alibaba, Amazon, Facebook і Google, широко застосовують складні нейронні алгоритми, зокрема

Long Short-Term Memory, для аналізу поведінки користувачів, збільшення часу їхнього перебування на платформах та стимулювання взаємодії з рекламним контентом.

Штучний інтелект виконує широкий спектр завдань, які докорінно змінюють підходи до управління бізнесом та організації рекламних кампаній. Завдяки своїм можливостям, таким як аналіз даних, застосування персоналізованих рішень, автоматизація процесів, прогнозування змін, обробка природної мови, використання технологій комп'ютерного бачення і оптимізація бізнес-процесів, він стає незамінним інструментом для створення ефективних маркетингових стратегій. Ці функції дозволяють компаніям оперативно реагувати на зміни на ринку, будувати більш міцні відносини з клієнтами та суттєво підвищувати свою конкурентоспроможність.

Для кращого розуміння потенціалу штучного інтелекту важливо виділити його основні аспекти, які допоможуть усвідомити масштаб впливу на сучасні бізнес-процеси. Наступним кроком буде детальний аналіз ключових компонентів концепції штучного інтелекту.

Як зазначає Н. Левицька, цифровізація суттєво вплинула на трансформацію мислення людини, а також на її здатність сприймати реальність за межами цифрового чи інформаційного простору. Сьогодні цифрові технології та послуги стають незамінними елементами у сфері підприємництва та бізнесу [2].

На думку, Заячківської Г., штучний інтелект – це здатність системи ефективно аналізувати зовнішні дані, навчатися на їх основі та застосовувати отримані знання для виконання визначених завдань і досягнення поставлених цілей, демонструючи при цьому адаптивність і гнучкість у процесі [3, с. 34].

Мар'єнко М. та Коваленко В. [4, с. 53] зазначають, що штучний інтелект є системою або сервісом, що забезпечує можливість збору та обробки даних користувачів, а також інформації з відкритих джерел. Він дозволяє приймати нові рішення чи робити висновки на основі наданої інформації відповідно до запитів користувача. Такий інструмент може включати механізми для аналізу великих обсягів даних, застосування алгоритмів для

розробки рекомендацій і адаптацію процесів під конкретні завдання та потреби.

Концепція штучного інтелекту, на нашу думку, передбачає глибокий перехід організації до нових підходів у мисленні та роботі, які ґрунтуються на використанні соціальних, мобільних і цифрових технологій. У цьому контексті ключову роль відіграють оновлення стилю управління, трансформація мотиваційних систем і впровадження передових бізнес-моделей. Важливо зазначити, що цей підхід суттєво відрізняється від цифрової трансформації, яка акцентується на комплексному оновленні бізнесу через застосування інноваційних цифрових рішень з метою оптимізації процесів, підвищення ефективності та покращення взаємодії з клієнтами.

Правове регулювання штучного інтелекту знайшло своє відображення в нормах сучасного європейського законодавства. Зокрема, Європарламент нещодавно ухвалив Резолюцію 2015/2103(INL) «Норми цивільного права про робототехніку», яка передбачає закріплення правових основ застосування штучного інтелекту, а також створення загальноєвропейської системи реєстрації «розумних» машин. У документі наголошується на недоліках чинного правового регулювання штучного інтелекту, зокрема в сферах договірних відносин і компенсації шкоди, завданої його використанням [5].

Резолюція акцентує увагу на недоліках чинного правового регулювання штучного інтелекту, зокрема в аспектах договірних відносин і компенсації завданих збитків.

Важливо зазначити, що у разі, якщо штучний інтелект набуде статусу суб'єкта права, можна буде розглядати появу нових галузей юстиції. Поряд із традиційною юстицією виникнуть принаймні два нові напрями: змішана юстиція та юстиція штучного інтелекту. Змішана юстиція охоплюватиме форми вирішення правових конфліктів між фізичними особами, юридичними суб'єктами, суспільством і роботами. У свою чергу, юстиція штучного інтелекту буде спрямована на врегулювання спорів між самими роботами. Крім того, функціонування такої системи передбачає запобігання діям роботів, які можуть становити

загрозу для соціального прогресу чи стабільності суспільних відносин.

Для національної економіки це питання набуває особливої важливості, адже сприяє розвитку секторів, що мають безпосередній зв'язок із робототехнікою. Застосування штучного інтелекту для оптимізації господарських процесів забезпечує низку істотних переваг:

- зменшення фінансових витрат, зокрема тих, що пов'язані з людськими ресурсами;
- збільшення продуктивності завдяки усуненню впливу фізичної і розумової втоми;
- можливість аналізувати та прогнозувати ситуації для прийняття більш точних рішень;
- автоматизація завдань, що дозволяє економити час і ресурси;
- підвищення ефективності взаємодії через персоналізований користувацький досвід;
- генерування новаторських ідей завдяки здатності опрацьовувати великі масиви даних.

Залучення штучного інтелекту до забезпечення достовірності інформації про діяльність господарюючих суб'єктів спрямоване на підвищення ефективності функціонування системи контролю.

Основними завданнями ШІ у господарській діяльності є:

- проведення аналізу повної інформації щодо об'єкта контролю та його складових елементів, включаючи опосередковані дані, зокрема, дослідження великих масивів даних («Big Data»);
- зіставлення наявних відомостей про об'єкт контролю із уже проаналізованою інформацією;
- виявлення невідповідностей, які можуть спричинити викривлення у фінансовій або будь-якій іншій діловій звітності суб'єкта господарювання.

У підсумку ймовірність того, що аудитор пропустить суттєве або несуттєве викривлення, спричинене шахрайством або помилкою, прагнучиме до нуля.

Ми підтримуємо позицію А. Петренка, який наголошує на необхідності удосконалення законодавства у сфері взаємодії зі штучним інтелектом, зокрема через вирішення низки ключових питань. Серед них варто виділити

захист персональних даних, регулювання економічної діяльності, пов'язаної з виробництвом роботів та програмного забезпечення, встановлення авторських прав на результати, створені із залученням штучного інтелекту. Не менш важливими є аспекти кібербезпеки, визначення галузей застосування штучного інтелекту, впровадження концепцій «змішаної юстиції» та «юстиції штучного інтелекту», зокрема його участь у судових процесах. Окрему увагу слід приділити питанню регулювання цивільної та кримінальної відповідальності, використанню штучного інтелекту для протидії поширенню недостовірної інформації, а також забезпеченню дотримання прав людини і недискримінаційного підходу. Комплексне та ефективне вирішення цих правових аспектів стимулюватиме більш гармонійне інтегрування штучного інтелекту в суспільне життя [6, с. 45]

Цікавий концепт було запропоновано Т. Катковою, яка наголошує на необхідності створення Карти правових реформ у галузі використання штучного інтелекту. Такий підхід орієнтований на комплексне охоплення правових аспектів, що нині залишаються недостатньо врегульованими. Зокрема, це стосується цивільного законодавства, яке має враховувати питання правосуб'єктності, зокрема ситуації, в яких штучний інтелект може виконувати роль посередника для фізичної чи юридичної особи, укладати договори або нести цивільно-правову відповідальність [7, с. 51]

Не менш важливим є регулювання в рамках кримінального права, де має бути вирішено питання про кримінальну відповідальність за дії штучного інтелекту. Сфери страхового законодавства вимагають ретельного перегляду, як і питання захисту персональних даних, що потребують диференційованого підходу до процедури надання згоди на їх обробку та вдосконалення механізмів інформованого погодження.

Окрім цього, слід врахувати аспекти законодавства у сфері інтелектуальної власності та медичного права, особливо при регулюванні використання штучного інтелекту в медицині. Важливо визначити межі відповідальності лікарів за застосування подібних

технологій. Усі вказані питання підкреслюють багатогранність правових викликів, які потребують особливої уваги для забезпечення належного регулювання та ефективного впровадження змін у цій сфері.

Зважаючи на сучасні виклики, державі необхідно невідкладно реагувати на потенційні ризики, пов'язані із цифровізацією, зокрема на законодавчому рівні. Для цього необхідно:

– Засвідчити принципи використання досягнень цифровізації, враховуючи міжнародний досвід, як-от основи застосування штучного інтелекту, запропоновані в ЄС.

– Врегулювати питання дерегулювання та саморегулювання у сфері підприємництва з урахуванням важливості своєчасного реагування на актуальні й потенційні ризики. В цьому контексті варто встановити універсальні вимоги до саморегулювних організацій, яким делегуються державні функції. Це включає забезпечення прозорості їх діяльності, публікацію прийнятих регуляторних актів та відкритий доступ до інформації відповідних реєстрів.

– Чітко визначити правовий статус віртуальних підприємств і режим використання електронних ресурсів, особливо тих, що функціонують у публічній сфері або з метою отримання прибутку. Крім того, необхідно оновити підходи до визначення суб'єкта господарювання в контексті захисту економічної конкуренції на ринках, де присутні віртуальні підприємства.

Особливу увагу слід приділити критеріям монополізації ринків за умов домінування в них віртуальних суб'єктів або об'єктів, як-от торговельних онлайн-платформ.

– Створити комплексну систему уповноважених органів, окресливши головний орган, що координує їхню діяльність. Ці органи мають забезпечувати захист прав споживачів на змішаних ринках, які об'єднують традиційні товари, послуги та роботи з цифровими елементами, такими як електронна торгівля.

Висновки. У процесі цифровізації економіки бізнесові відносини зазнали значних трансформацій, зокрема їхня структура поповнилась новими компонентами, такими як віртуальні компанії, цифрові активи та елек-

тронні засоби комунікації, включно з укладанням угод у режимі онлайн. Проте, такі зміни спричинили появу низки проблем, серед яких особливу увагу привертають питання правового статусу нових суб'єктів, відповідальності учасників віртуальних компаній, визначення їхньої ринкової частки та координації дій, що потребують попереднього погодження з антимонополюними органами. Серед цих викликів однією з найважливіших залишається проблема регулювання відповідальності таких суб'єктів.

Віртуальність, властива подібним об'єктам і суб'єктам, у поєднанні зі значними ризиками, наголошує на необхідності створення правової бази, адаптованої до специфіки бізнесових відносин у цифрову епоху. Такий законодавчий підхід дозволить краще впорядкувати діяльність віртуальних компаній, оптимізувати використання електронних ресурсів і забезпечити соціальну спрямованість цих відносин. Зволікання з впровадженням необхідного регулювання може призвести до значних ризиків, які супроводжують переваги цифровізації.

Перспективною виглядає ідея розробки нормативно-правового регулювання використання віртуальних помічників для суб'єктів господарювання із застосуванням технологій штучного інтелекту. У цьому контексті важливо внести необхідні поправки до Господарського кодексу України, які б регулювали особливості функціонування таких цифрових рішень.

Наприклад, пропонується доповнити кодекс новою статтею: Стаття 582. Віртуальні асистенти бізнесу

1. Суб'єкти господарювання мають право створювати та застосовувати віртуальних асистентів (зокрема, для спілкування з клієнтами) на основі технологій штучного інтелекту з метою полегшення своєї діяльності. Їхнє створення та експлуатація повинні відповідати нормам законодавства у сфері захисту персональних даних, правилам етики, а також стандартам безпеки.

2. Суб'єкти бізнесу зобов'язані гарантувати, що застосування віртуальних асистентів не порушує права та свободи користувачів, зокрема їхнє право на захист

персональних даних. У разі невиконання зазначених вимог компанії можуть бути притягнені до відповідальності згідно із законодавством України. Прийняття таких правил

сприятиме впорядкуванню використання технологій штучного інтелекту в бізнес-процесах, водночас забезпечуючи захист прав споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. AI in the UK: ready, willing and able? URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldai/100/100.pdf> (дата звернення: 26.07.2025)
2. Левицька Н. Використання цифрових технологій у праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 165–169.
3. Заячківська Г. А. Маркетингові можливості підприємств на основі штучного інтелекту. *Трансформаційна економіка*. 2024. No2 (07). С. 17–22.
4. Мар'єнко М. В., Коваленко В. В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. 2023. No 38(1). С. 48–53.
5. Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017IP0051> (дата звернення: 26.07.2025)
6. Петренко А. Штучний інтелект і право / А. Петренко // *Право та інновації*. 2021. № 2. С. 45–52.
7. Каткова Т. Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти / Т. Г. Каткова // *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 46–55.